

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ЖЫЙЫЛЫУ

Сёз Шимал-Кавказ федерал округну отлукъ-энергетика бёлюмюн айнытыуну юсюнден баргъанды

Тюнене Москвада Россейни премьер-министри **Дмитрий Медведевни** председателлик этиую бла Правительстволу комиссияны жыйылыуу болгъанды. Анда сёз Шимал-Кавказ федерал округда отлукъ-энергетика комплексни болумуну эмда аны айнытыуну онглагыны юслеринден баргъанды. Аны ишине Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Кокков** да къатышханды.

«Бёлюмде хал доюн туюлюдо, ол тюрлене эсе да, бек акъырын. Аны себепли мында дайым да контроль этиу изленеди. Жарсыугъа, отлукъ-энергетика комплексде, артыкъда Кавказда, жашырын бизнес, ол санда электроизлагъа, газ коммуникациялагъа, жол жанларында быргылагъа эркинликсиз къошулуу, нефть жарашдырыучу заводланы жашырын ачыу бир да селеймейди, - дегенди премьер.

«Кертиди, анга къажуу кюреш барады, ол кесини хайырын да береди. Право низамны сакълаучу органла ол ишлерин андан ары бардырыргъа, аны къыйматын кётюрюрге, бирде уа бек къаты окъуна болургъа керекдиле. МВД-ны шартларына кёре, 2015 жылда нефть эмда газ быргылагъа жашырын къошулууну 100-ге жууукъ шарты ачыкъланганды. Ол бузукъ-лукъланы иги кесеги Ставрополь крайда, Ингушетия, Дагъыстан, Къабарты-Малкъар, Шимал Осетия эмда Чечен республикалада этилгендиле, - деп чертгенди РФ-ни Правительство-

суну Председатели.

Жыйылыуда телеулены жыйыуну низамын кючлендириуну, газны бла токну зырафына кетиулерин азайтыуну амаллары да сюзюлгендиле, тозурагъан быргылыны алышындырыргъа, жиберилген энергоресурсланы эсеплеуну кючлендирирге кереклиси айтылгъанды. «Шимал Кавказын айнытыуну кырал программасыны жангы редакциясы округну экономикасында болумну игилендириуге бурулуду», - деп белгилегенди Дмитрий Медведев.

Къабарты-Малкъарда жиберилген энергоресурсла ючюн хакъ теленмей жыйышдырылгъан борчну азайтыу, хайырланылгъан ток эмда газ ючюн ахча толусунлай жыйылырын жалчытыу, быргылыны хаталарындан зырафлыкны азайтыу, кемчиликлени ачыкълау ишни кючлендириу жаны бла мадарланы комплекс планы жарашдырылгъанды эмда жашауда бардырылады. Аны хайырындан былтыр бюджет учрежденияланы электро-

энергия ючюн борчларын 33 миллион сомгъа азайтыргъа, организацияладан хайырлангъан газ ючюн телеулены 100 процентге жыяргъа, республиканы бир-бир районларында халкъдан хайырланылгъан газ ючюн ахча жыйыуну 95-100 процентге жетдирирге къолдан келгенди.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну
пресс-службасы.

Эсепле чыгъарыу

Тинтиuledен шарт жумушлагъа кёчерге кёлмене

«КъМР-де муниципал къураулыуаны совети» Ассоциацияны жыйылыунда озгъан жылда ишлерини эсеплери чыгъарылгъандыла, аны къауумуна тюрленуле этилгендиле, республикада эллени айнытыуну эмда базарланы болумларын тапландырыуну вопрослары сюзюлгендиле. Жыйылыу бу кюнледе КъМР-ни Правительствосуну юйюнде болгъанды.

Повесткагъа кёчерден алгъа уа, Ассоциацияны КъМР-ни Жамауат палатасы эмда Айыруу комиссиясы бла бирге ишлеуну юсюнден келишимлеге къол салынганды. Аланы АСМО-ну башчысы **Максим Панагов**, Жамауат палатаны председатели **Хазратали Бердов**, Айыруу комиссияны башчысы **Вячеслав Гешев** къабыл кёргендиле. Документле граждандар обществову институтларыны ишлерин тирилтир эмда халкъны айыруу праволарын жалчытыр мурат бла жарашдырылгъандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тинтиуледен шарт жумушлагга кечерге келлене

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Максим Панагов Ассоциацияны былтыр ишини юсонден докладында эллини жашауларында болган тюрлениуени, жашау журтла ишленгенлерини, кеп сабийли юйюрлеге хаксыз жер юлюшле берилгенлерини юслеринден айтханды. Баш магъаналы жумушланы арасында уа Нальчикде перинатал ара ишленгеннин, Огъары Жемтада жангы школну кырулушу бардырылганын, Ташлы-Талада жангы суу быргыла тартылганын белгилегенди.

Ол Ассоциацияны жыйылыуларыны, алада чыгарылган эсерттиле кыалай толтурулганыны юслеринден да айтханды. Быйыл а, хар жылдача, бек иги муниципал кыуралуу, жер-жерли басма орган, элли таматасы – тишируу сайланырыкыдыла. Конкурсну эсеплери апрельде чыгарыллыкыдыла.

Докладда проблемаланы юслеринден да айтылганды. Ол санда муниципал жолланы тапландыргга ача жетишмегини, эллини тазалыкларынын саклауу, бюджетлени кытылыкларыны юслеринден.

КъМР-ни Правительствоосуна Пред-

седателини биринчи орунбасары эл мюлк министр **Сергей Говоров** былтыр агропромышленный комплексини ишини эсеплери чыгарганды. Ол келтирген шартлагга кере, былтыр 38,7 миллиард сом багъасы продукция ёсдоргенди, ол санда 947,5 минг тонна будай. «Ашазык промышленностьда да алгга атламла этилгенди, консерваланы, кондитер затланы чыгарыу да тирилгенди. Битеулю бюджетлеге 2 миллиард сом тошгенди», - дегенди ол.

Жыйылууда бир-бир эллини башчылары да селешгенди. Ала ишлеринде чырмаулары, толтурургга кыолдан келген жумушланы юслеринден да айтхандыла. Асламында сёз жолланы тапландыруу, кеп сабийли юйюрлени жер юлюшле бла хаксыз жалчытуу, налог базаны кенгерттиую юслеринден барганды. Жер-жерли власть органдыны келчилери ача кытылыкга да тарыкгандыла, алагга болушлык излеп келгенлеге ача белюрге онглари болмагъанларына жарсыгандыла.

Жер-жерли самоуправление органда болган тюрлениуле бла байламлы Ассоциацияны кыауумуна, аны прав-

ленине да тюзетиуле кийирилгенди. АСМО-ну бюджети да кыабыл керюлгенди. Ревизия комиссияны башчысы **Отарлы Исмайл** билдиргенча, быйыл аны файдалары, кыоранчылары да 4,060 миллион сомга жетгенди. АСМО-ну келчилери аны правленини башчысыны экинчисин да сайлагандыла. Бу кыулуккъга Прохладный шахарны мэри **Игорь Кладко** тийишли керюлгенди. КъМР-ни бир-бир законларына тюрлениуле кийирилгенлери ючюн Ассоциацияны Уставы да тюзетилгенди. Ол а жер-жерли самоуправление органдыны айырылган кыулукчуларыны полномочияларыны болжаллары тюрлендирилгени бла байламды.

Кенгешге КъМР-ни премьер-министри **Мусукланы Али**, КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны таматасы **Мухамед Кодзиков**, федерал инспектор **Владимир Канунников**, Конституция судю председатели **Геляхланы Абдула**, Парламентни спикерини орунбасары **Натби Бозиев**, районланы, шахар округланы эмда эллини башчылары, башхала да кыатышхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Коллегия

Къабарты-Малкъарны Ветеринария управленисында алггаракъда бардырылган коллегиясында бу ведомствону былтыргы ишини эсеплери эмда бу жылга борчларыны юсонден айтылганды. Жыйылууга ведомствону башчысы, кыауум учрежденияланы, районлада эл мюлк органдыны келчилери, предпринимательле да кыатышхандыла.

Алгга таукел атларгга ахшы мурдор салыннганды

Озгъан жыл, управленины таматасы **Мухамед Шахмурзов** айтханга кере, бу ведомствону жангырылган кезиую болганды. Мында ишчилени саны кебейгенди, республикада ол контроль этген мюлкени тизмеси да жарашдырылганды. Аны бла бирге жангы учреждение да кыуралганды – «Къабарты-Малкъарны ветеринария медицина арасы». Анда бююнлюкде 541 специалист урунады.

Управленины баш борчларындан бири - мал ауруулары азайтууду, бу жаны бла болумну игилендириуду. Аны айтханда, **Шахмурзов** быллай шартла келтиргенди: отчет кезиуде кеп кыалмай 800 минг чаклы диагностика тинтиуле бардырылгандыла, ауруулары болдурмаз умутда бир ненча миллион вакцина хайырланнганды. Жукъгъан ауруулагга кыажу ишлени игилендириу умутда жангыдан дезинфекция

белюм кыуралганды. Анда ГАЗ-52 машинада дезинфекция этген эми эмда Великобританиядан сатып алынган юч «Унигрин» установкалары бардыла. Белюм ишлеп башлагъаны аны специалистлери 89 объектке барып, дезинфекция жумушлары саулай да 27 минг квадрат метр жерде тамам этгенди.

Озгъан жылны аллына республикада бруцеллез жаны бла хал осал болган 14 пункт бар эди. Тууарланы битеу да саны ол кезиуде 8,6 минг бола эсе, бу ауруу алары жарым мингинде ачыкланган эди. Докладчы айтханга кере, этилген мадарланы хайыры бла тогуз жерде болум толусунлай игиленгенди. Кыалган бешисинде уа тийишли ишле шендю да бардырыла турадыла.

Жайлыккълада ветеринар-санитария жаны бла болум тинтилмегенли жыйырма жыл чаклы окуна болур.

Ведомствону башчысы былтыр ол иш жангыдан бардырылып башланганын билдиргенди. Аны хайыры бла бу тирелеге ауруулу хайыуанла тошмезча мадар этиледи. Сагъынылган кезиуде малларын ары элтген мюлклеге 114 пропуск берилгенди.

Надзорлук ишини юсонден айтханда, былтыр ведомствону специалистлери бла быллай 136 жумуш тамам этилгендин белгилерге боллукъду. Алары кезиунде 119 бузукълук ачыкланнганды, тийишли протоколла жазылып, 77 минг сомга тазир да салыннганды.

Малланы сатыу-алуу бла кюрешген эки базарны ишлерин законлук халгга келтириу, ветеринар документлени «Меркурий» электрон системада жарашдырырча амал табуу, ишчилени усталыкларынын игилендириу, кыоншу республикададан бир-бир жукъгъан ауруула бери жетмезча мадар этиу, Май районда ветеринария лабораторияны кырау – ала да, **Мухамед Шахмурзов** айтханга кере, ведомствону былтыргы жылны жетишимлерини санындадыла.

Быйыл да управленины борчлары ишини мындан ары игилендириу бла байламдыла. Докладчы сагъынылган «Меркурий» электрон системаны толусунлай сингдириую, лабораторияны оборудованиуе бла жалчытуу, ветеринар дарманладан кереклиси тенгли бирни келтириую да энчи белгилегенди сёзюнде.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ХАЛКЪ ФРОНТ

Терс башламчылыккъга тийишли жууап

РФ-ни Промышленность эм сатыу-алуу министерствосуно школланы кыатларында спирт болган ичгилени сатыууга салынган чекни кетериге керекди деген башламчылыкгы жамауатда даулашла туудурганды. Саулук саклау министерство, Роспотребнадзор, ала бла бирге уа Битеуроссей халкъ фронт (ОНФ) да анга кыажу тургандыла. Ала билем беруу учрежденияланы тирелеринде адамны кеф этдирген затланы сатыуу жаш тейюну арасында ичгичиликни жайылууна себеплик этеригин чертгенди.

ОНФ-ни Къабарты-Малкъарда регион белюмюно келчилери да РФ-ни Промышленность эм сатыу-алуу министерствосуно башламчылыктын сёкгенди.

Бир-бир экспертле федерал ведомствону проекттин тюзге санайдыла. Ала ичги затланы социальный объектлени тирелеринде сатаргга эркин этилсе да, акыылбалык болмагъанла алары алалык туююлдуле дейдиле. Дагы уа бу амал экономиканы аяггы юсюне этерик сунадыла. Алай ала жангылган этедиле. Сабийлеге школланы кыатларында ичгини угъай, аны сатып алган адамланы окуна керюрге жарамайды, - деп акыыл этеди ОНФ-ни «Билим беруу эм культура – миллет энчиликни мурдору» деген ишчи кыауумну башчысы Хутуйланы Любовь.

Федерал законда регион власть органдагы социальный объектлени тирелеринде ичги затланы сатыууга чек салыую юсонден ону чыгарыргга эркинлик берилгенди. ОНФ-ни келчилери аны тюзге санайдыла. Бирле «социальный радиус» тохтадырылганы гитче бизнесни ишине чырмайды, аны хатасындан токене жабыладыла дейдиле. Алай Промышленность эм сатыу-алуу министерствону ол саулай бизнесге тыйгычла салады дегени уа терсди, деп чертгенди ОНФ-ни Къабарты-Малкъарда регион белюмюно келчилери.

ОНФ-ни КъМР-де регион белюмюно пресс-службасы.

Байрам

Кърым Россейге кыошулганына аталып

Нальчикде 18 мартда 16.00 сагъатда Абхазия майданда Кърымны Россейге кыошулганына аталып митинг-концерт боллукъду.

Къабарты-Малкъарда жашагъанланы эм кыонакъланы кырау комитет «Биз бирге-биз» деген байрамга кыатышыргга чакырады. Аны чегинде республиканы чыгармачылык коллективлери бла артистлери да фахмулкъларын кергюзютюкдуле.

Юбилей

КъМР-ни Парламентини председателини орунбасары Жанатайланы Салим коллегаларыны арасында эм сынаулуду десек, жангыллык болмазбыз. Ол законла чыгарыучу органга 15 жыл мындан алгъа сайланганды, бу кезиуде депутатдан комитетни башчысына, спикерни экинчисине дери ёсгенди. Бу кюнледе уа ол кесини 60-жыллык юбилейин белгилейди. Бу датаны аллында биз аны бла тубешип, ушакъ этгенбиз.

- Салим Алиевич, юбилейни аллында жетишимлини, тамамланган ишлени юслеринден айтхан төре барды...

- Мен акыл этгенден, адам жашауна, жетишимлерине, толтурган ишине багъа кеси бичерге эркин туюлдо. Манга ышанган жумушну бет жарыкы толтургъа, берген сёзюме кертичи болургъа кюрешгенме, къаллай борч салынса да, аны къолумдан келгенича тамамлаганма. Алай аман неда игими ишлейме, аны коллегаларым, нёгерлерим, айырычуларым айтыргъа керекдиле.

- Сиз Парламентни бир ненча чакъырылуучу депутаты болгансыз. Законла чыгарыучу органда биринчи атламань бла бююнлюкде ишигизни тенгледиргенде, не затны белгилерге боллукъсуз?

- Мен биринчи кере 2001 жылда сайланган эдим. Алай ары дери уа он жылны Чегем районну жер-жерли самоуправление органларында ишлегенме. Законла жарашдыруда сынауум бар эди дөрге да боллукъду, алай республикалы Парламентде ишни кесини энчиликлери, жашырынлыклары бардыла. Бююнлюкде уа жашау, иши сынау жыйышдырганма, аланы законланы жарашдыруда хайырланама.

- Парламентаризм бизде жаратылган кезиуде къыралыбызны, республиканы жашауу бла байламлы законланы Совет Союзда ёсген адамлагъа жарашдыргъа туюшгенди. Ол замандагъы эм бююнлюкде депутатланы юслеринден а не айтырыкъ эдигиз?

- КъМР-ни Парламентини битеу чакъырылууларына да депутатларыны къбюсю бла шагъырейме. Аны биринчи чакъырылуунда ишлегенлеге уа бююнда къыйын болганды, ала Къабарты-Малкъарны законодательный базасыны мурдорун салгандыла. Алай жашау, излемле тюрленип барадыла, законла уа аладан артха къалмазгъа керекдиле. Бююнлюкде биз республикалы праволу актланы тинтип, аланы федерал излемле бла келишдиребиз.

Парламентни 5-чи чакъырылуууну юсюнден айтханда уа, ол айырылганды эки жыл толганды. Аны къауумна битеу социальный сфераланы келечилери киргендиле: устазла, врачла, экономисте, артистле, спортчула, башхалары да. Жаш адамларыбыз да къпдюле, ол а бююнда магъаналыды. Битеу чакъырылууларына да депутатлары билимиле, сынауула, усталыкларында профессионалла болгандарын шарт айталыкъма. Ала КъМР-де халкыны жашауун игилендириуге кеслерини юлюшлерин къошхандыла.

- Республикалы законланы федерал излемле бла келишдирге туюшеди дегенсиз. Сорууум тапсыз къюрюне, кечерсиз, алай бирде регионлада парламентле неге керекдиле, ала законла чыгармай, федералыени къатлап турадыла деген сёзлени эшитирге туюшеди. Алагъа не жууап берлик эдигиз?

- Россейча уллу къыралда битеу жашауна да жаланда федеральный законла бла къуаргъа онг жокъду. Эслеген эсегиз, документледе ол неда бу жумуш регионну кесини праволу акты бла белгиленди деген эсгертиуге бардыла. Башха ала айтханда, федерал ара битеу субъектлеге бир къзден къарамайды, хар бирини да энчиликлерин эсге алады, ол санда миллет, экономика, культура жаны бла да.

- Парламентде сиз хар адамгъа да магъаналы бёлюмю ишине жууапсыз - социальный впрослагъа. КъМР-де ол жаны бла уллу праволу база барды, алай, сиз акыл этгенден, артыкъда магъаналы законла къайсыладыла?

- Социальный сфера къыйын, жууаплы, финансы жаны бла къоранчлы впросланы жыйышдырады. Бююнлюкде уа саулыкъ сакълау, билим берди, культура, спорт жаны бла 70-ден аслам республикалы законла ишлейдиле.

Аладан бир ненчасыны юсюнден айтыргъа

«Жашауумда жетишимли болалгъан эсем, ол атамь бла анамь хайырынганды»

сюеме. Сёз ючюн, «КъМР-де гражданданы социальный жумушларын тамамлаууну юсюнден» законда къыйын жашау болумгъа туюшгенлеге, саулыклары осал болгъанлагъа, сакъат сабийле ёсген юйюрге юйде неда стационарда хакъсыз социальный болушлукъ берилгени жазылыпды.

«Гражданданы бир-бир къауумларын иш бла жалчытханда, иш излегенде чырмаулагъа тубегенлеге ишчи жерлеге квота бериуну юсюнден» республикалы закон сакъатланы праволарын сакълар мурат бла жарашдырылганды. Анга кёре, предприятияда жюз адам ишлей эсе, ишчи жерлени юч проценти саулыклары осал болгъанлагъа бериледи. Предприятияда отуз бешден жюзге дери ишчи жер бар эсе уа, квота эки проценти.

Социальный жумушла экономика бла къаты байламлыдыла. Финанс сфераны, экономиканы аягыны юсоне этмесек, бюджетле ахча бла толтурулмасала, адамланы социальный излемлерин тамамларгъа онг боллукъ туюлдо. Аны ючюн законланы жарашдыргъанда бу сфера артыкъда магъаналыды, бу впросланы уа арт болжалгъа салыргъа боллукъду дөрге жарамайды.

- Сиз Нальчикде ишлегени къп заман болады. Алай туугъан элигиз Хушто-Сыртха, Чегем районга болушургъа онгугъу а бармыды?

- Мен Къабарты-Малкъарны Парламентини депутатыма, коллегаларымча, партианы тизмеси бла сайланганма. Хар политика организацияны уа кесини ишчи программасы барды, фракцияла аланы толтурургъа борчлудула.

Бу затланы нек сагъындым? Туугъан элиме болушуп, башхалагъа уа эс бурмазгъа эркин туюлме, мени ючюн къол республиканы халкъы кётюргенди. Алай эсе уа, хар айырычууму аллында жууаплыма, ол къайда жашагъанына да къарамай.

Алай онг болгъанына кёре ата юйюмю терктерк жокълайма. Ма бююн да Чегем районну жер-жерли самоуправление органыны сессиясы боллукъду да, ушагъыбыздан сора ары атларыкъма. Анам Хушто-Сыртда жашайды да, анга да хар ыйкъдан барыргъа кюрешеме.

- Атагъыз, анагъыз сизни депутат ишигизге уа не айтадыла?

- Атам Алий, жаннетли болсун, алгъаракълада ауушханды, къп жылланы колхозда ишлеп тургъанды. Анам Мариям а (Отарланы Шапийни къызы) жашауун бизге - сабийлерине - жоралагъанды, барыбызгъа да билим бергенди. Юйюрге юч къарындаш бла эки эгеч болабыз, хар бирибиз да ишлейбиз, сабийле ёсдюребиз. Не букъдурлугъу барды, анабыз жетишимлибизге бек къууанады.

Алай жашауумда къаллай бийиклеге жетген эсем, не игилеке болдурган эсем да, атамь бла анамь хайырындандыла. Ала бизни терсни бла тюзно айыргъа, миллетни төрелерине, адепликке юйретгендиле.

- Юйюрюгюзде энчи төреле уа бармыдыла?

- Хау, биз хар байрамда да ата юйюрюге жыйылыргъа кюрешибиз. Ол а артыкъда магъаналыды: бир бирибизден тансыкъны алгъандан сора да, сабийлени таматалагъа хурмет этерге, жууукълукъну жюрютюрге, миллетибизни иги төрелерине юйретирге онг береди.

Не жашырынлыгы барды, ардан-артха юйюрге чачылып, жууукълукъ тас болуп барады. Быллай тубешиуледе уа жаш тёлю биз анабызгъа этген хурметни кёрюп, ызыбыздан келиклени да анга кёре ёсдюрюрге деп ышанама.

- Сабийлеригиз жашау жолларын а къалай сайлагъандыла: сизни бла оноулашып огъесе кеслери алларынамы?

- Аллахны ахшылыгындан, беш сабийим барды. Тамата къыз Лейля инглиз эм испан тилден тилманчы, усталыгы бек сюеди, ырадыды. Ол Санкт-Петербургда жашайды, ишлейди, алай, онг болгъанлай, ата юйге келиучюду.

Мадинаны таний да болурсуз, ол журналист усталыкъны сайлагъанды, болсада аны энтта психологну эм инглиз тилден устазны дипломлары бардыла. Алай бююнлюкде уа ол тиширууну баш борчун толтургъа - ана болуп, барыбызны да къууандыргъанды.

Жаш Магомед Санкт-Петербургда аскер вузну бошагъанды, аны бла бирге уа экономист, юрист билими, муниципал управление жаны бла диплому да бардыла. Ол ич аскерледе, хауа-десант бёлюмде да къуллукъ этгенди, бююн а право низамны сакълануучу органлада ишлейди. Эки гитчем а алыкъа школчуладыла - Самира бешинчи, Артур а биринчи классха жюрюйюде.

Таматала усталыкларыны кеслери сайлагъандыла, аланы жашауларына башчылыкъ этууну тюзге санамайдыла. Хау, хар не да тынч, бир тюрлю чырмаусуз болса, бек сюерик эдим. Алай ала манга ышанмай, къадарларын кеслери къуаргъа юйренирге керекдиле.

- Китап адамны къылыгынын, ич дунясын да тюрлендиреди дөрге болады. Сиз а окъургъа сюемисиз, заманыгъыз бармыды?

- Мен романтикме. Баш жигитлери жашау чырмауладан, тыйгычладан бетлерин, намысларын тас этмей къутулган китапланы сайлауучума. Сёз ючюн, Даниэль Дефону «Робинзон Крузосун», Александр Дюмань «Граф Монте-Кристо» ненча кере къайтарып окъугъанымы билген да этмейме. Стивенсон, Финиметр Купер, Артур Конан Дойл, Александр Пушкин, Борис Полевой - бу тизмени андан да узун этерге боллукъ эди. Михаил Лермонтовну «Герой нашего времени» чыгъармасынын ненча кере окъусам да, анча кере жангы шартланы табама.

- Туугъан кюнюгюзно къалай белгилеучюсюз?

- Мен аны артыкъ бек суймейме. Алгъышла, махтаула айтылырларын да сакъланайма. Жууукъларым, тенглерим къатымда, барысы да саулыкълу болсала, андан иги саугъа уа къайда!

Ушакъны ТИКАЛАНЫ Фатима бардыргъанды.

- Аскерби Аминович, бизни республикада кырал ветеринар службаны магъанасын сиз неде кербиз?

- Бу служба адамлагъа, маллагъа да бирча заранлы болган жукъган ауруула жаны бла болумну игилендириуде эмда аш-азыкъ кьоркьуусулукъну жалчытууда бек магъаналы борчну толтурады. Аны бла бирге ведомствону социальный магъанасы да барды: элдеде ишчи

керекди: жаныуарланы суююу, адамлагъа хурмет эте билиу. Ол кеси да акъыллы, билимлы, кьара ишден ылыкмагъан, аллай болурга тийишли.

Эл мюлк предприятялада иш не хазна женгил болсун, аны кьой, ачыкъ айтсакъ, ол кеси да асламысында артыкъ таза туююлду. Алайды да, адам ветеринар болуп аллай жерледему огъесе энчи клиникадамы урунады, башхалыгы жокъду, ол билимин, хунер-

профильли ишчи болуп чыгъады. Андан ары уа аны кьадамы ол билими хайырлана билгенине эмда да кимни кьолуна тошгенине кере болады.

Сёзсюз, кеп зат адамны кесинден да кьалады. Ол себепден китапла окъурга, адамла бла тубеше турурга, шагъырей болурга тийишлиди. Хау, быллай факультетлени кеп ахшы жаш адамла бошайдыла, алай ала тынгылы специалистле боллукъларын бла болмазлыкларын а жашау кеси кергюзтюр.

- Арт кезиуде ветеринарияда кьаллай торлениуе болгъандыла?

- Саулай кьыралны юсюнден айтсакъ, эпизоотия жаны бла болум бек торленгенин белгилерчады. Биз жалаңда китапландан билген ауруула ачыкъланып тебирегендиле. Сёз ючюн, тонгузланы африкалы эминасы, нодулар дерматит, кьойланы кьара чечеги, силегей. Юй кьанатлы грипп ауруу ары дери бир да тубемен эди. Жарсыугъа, ол онки жыл мындан алгъа Россейде да чыккъанды.

- Республиканы ветеринар службаны тамблагъы кюнюн кьалай кересиз?

- Биринчиден, айнытырга амалларыбыз кепдюле. Этер ишибиз да биогонлюкден эсе асламыракъды, аны тамамларга да кьолбуздан келликди. Мен оюм этгенден, жалаңда кьырал белгилеген борчланы толтуруу бла чекленип кьалырга жарамды. Биз кесибизни багъыу онгларыбызны толду хайырланьрга, ол ишни айныта барьрга, лабораторияланы мадарларын кючлендирип, тынгылы тинтиуплени башларга керекбиз.

Ишчилерибизни хакъларын кебейтиуну да кьолгъа алып, ветеринария лечебничаланы, участкаланы шёндюю излемлеге келтиривге, аланы техника, оборудование бла онгларын игилендиривге да борчлубуз. Алагъа малы неда жаныуары бла келген адамны жумушуна тынгылы кьаралып, ол кеси да арта ары-бери чабып, башхаладан болушлукъ излеп айланмай, андан ыразы болуп кетерча кьолдан келгенни аямазга керекбиз.

Сёзсюз, жамауатны арасында ангылаты, профилактика ишни да сансыз этерге жарамды. Адамлагъа бла жаныуарлагъа бирча жукъган аурууладан сакъланыр муратда бир-бирде кьоркьуулу продукцияны сатыудан кетеривге туюшеди неда ырахын малны иесинден сыйьыргъа.

Быллай кезиуде врач кеси да психолог болурга, сёз таба билгирге да керекди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Шимал Кавказ
кюн сайын

Кадрланы азайтмазга кюрешедиле

Кьобанны оноучулары «Тихорецкий» эт комбинатда 200 адам ишлеринде кьалырча мадарла этерикдиле, деп билдиргендиле ТАСС-ха Эл мюлк министривдани.

Продукция аз сатылып башланганы себепли предприятяны ишчилерини санын кьысхартырга кьоркьуу чыккъанды. «Алай бусагъатда министривдону келечилери, заводну иелери да инвесторла бла сёлешиуле бардыра турадыла эмда продукцияны сатыугъа чырмау этген сылтауланы кетеривча, ишлеңлене да жерлеринде кьалырча амалла табарга кьолдан келир деп ышанадыла», дегендиле ведомствода.

Черкескде - сурат галерея

Кьарачай-Черкесни ара шахарында сурат галерея ачылганды. Ол Черкескини тарых кесегинде орналганды. Республиканы культура министри Мадина Гогова айтханыча, жангы галереяда Россейни белгили художниклерини ишлерин салырга, халкыла аралы кермючле да кьуарырга битеу онгла бардыла.

Тёрели кьазакъ культураны арасы Ставрополь крайда төрели кьазакъ культураны

арасы ишлеп башлагъанды, аны хайырындан абандала, гитчеле да бу миллетни адет-тёрелин терен билгирге онг табарыкыдыла. Аны юсюнден Ставропольни администрациясыны пресс-службасындан билдиргендиле.

Арада педагогла ишлерикдиле, ала бери жюриген сабийлени миллет тепсеулеге, сурат ишлерге, жылрарга, театр искусствого, кьолдан усталыкылага юйретирикдиле. Андан сора да, мында кьызчыкылага бла жашчыкылага юй жумушладан энчи дерсле кьураладыла.

Жазлыкъ битимлени себиуню - бир айыкъ алгъа

Быйыл Адыгеяда жазлыкъ битимлени себиу ишле былтырдан эсе бир айыкъ алгъа башлангандыла. Анга ахшы хауа болумла себеплик этгендиле, деп билдиргенди республиканы эл мюлк министри Юрий Петров.

Ол айтханыча кере, быйыл республиканы аграрийлери жазлыкъ будайны бла мирзеу-кьудору битимлени урлукълары бла жетер тенгли бардыла. Нартох эмда чёппеу урлукъла бла уа хал осалыракъды - ала бла эл мюлке ишлеңлене 45 эмда 74 процентге жалчылынгандыла.

Минерал семирткичледен да жаз башы сабан ишлени кезиунде 40 минг тоннадан аслам кьоратылуучуду. Шёндю аны 65 проценти барды.

Грозный гюлгеде батарыкды

Чечен Республиканы ара шахарын кьашлендирив иш кьыстау барады. «Зеленстрой» комбинатны баш агроному Рамзан Орсакханов билдиргенича, Грозныйни орамларында торлю-торлю терекчилик кеп санда салына турадыла. Парклада бла скверледе уа гокка бахчала кьуарырга жерле хазыр этиледиле. Битеу да 400 мингге жууукъ гюл салырга белгиленеди.

Завод кьагъыт

хуржунла этерикди

Жангы производствону Сальскда бир жылны ичинде суюегендиле, ол Карелияны Сегежа шахарында заводну филиалына саналады. Анда бир жылга производствоньына керек болган 200 миллион хуржун чыгарыллыкды. «Производствода италиялы оборудование салынганды. Аны хайырындан бир минутха сегиз торлю бояу бла 330 кьагъыт хуржун чыгарырга онг барды», дегендиле Ростов областны Информация политика жаны бла управлениясында.

Алгьыннгы башчыны хурметин кергендиле

Владикавказда Шимал Осетияны алгьыннгы башчысы Тамерлан Агузаровну атын шахарын орамларындан бирине бла гимназияга атарга мурат этиледи. Аны юсюнден жамауат организацияла республиканы оноучуларына, шахарны администрациясына тилек кьагъыт жазгандыла.

Алгьаракълада уа шёндю Шимал Осетия-Аланияны башчысы кьуллугун толтурган Вячеслав Битаров правительствону кьауууну, проектировщиклени, кьурулушчуланы да жыйып, республиканы филармониясын жангыртуу ишле кьалай борганларын сюзгенди эмда бу объектын 23 сентябрьге толусунай битдиривге деп Тамерлан Агузаровха сёз берилген эди да, ол кюнден тамызга буюрганды.

Магъаналы ушакъ

Малла тутхан, аланы жайган жерледе торлю-торлю ауруула кьачан да чыгъа, кьайгы сала тургъандыла. Арт кезиуде, жарсыугъа, проблема бюпонда жютю болгъанга ушайды.

Бу кьыйынлыкны онгларга, аны жолун кесерге не амалла бардыла? Бюпон бизни ушакъ нёгерибиз «Кьабарты-Малкьар ветеринар медицина ара» кьырал казна учрежденианы башчысы Аскерби Юановду.

Ветеринарны борчу маллагъа багъыу бла чекленмейди

жерле кьурау, анда урунганланы айлыкъ хакъларына кьоша барыу. Кесигиз ангылайсыз, хакъ бюджетден төленеди, ол себепден артыкъ уллу туююлду.

Ветеринарланы борчлары - адамлагъа билеклик этиуду, ол санда бир торлю инфраструктура болмагъан жерледе окъуна. Аладыла, мени оюмуна кере, энчи иели мюлклени, гитче фермаланы айныуларына шарт себеплик этгенле.

- Ветеринар врачны даражасы бизде не халдады?

- Бу иш саулай дуняда окъуна эм даражалы, аны бла бирге уллу хакъ төленген он усталыкны санындады. Алай, жарсыугъа, Россейде анга артыкъ уллу магъана берилмейди, уруну жолларын бу сфера бла байламлы этгенлени айлыкъ хакълары да аламат туююлду. Кьалай-алай болса да, мен а быллай врачланы даражалары жууукъ кезиуде окъуна ёсерлерине толду ышанама.

- Сизни оюмугъузга кере, ветеринарны ишинде баш магъананы не тутайды?

- Жалаңда ол неда бу деп бир затны белгилеяллыкъ болмам, баям. Врачланы кьайсыларында да кеп энчиликлери болурга

лигин аямазга керекди.

Быллай специалистлени пациентлери нелери кьыйнагъанын эмда кьалай ауругъанларын айтып ангылаталмайдыла. Ол себепден доктор битеу кергенин, сезгенин эсге алып, лаборатория тинтиуле да бардырып, аурууну алай тохташдырады эмда багъыу амалланы белгилейди. Бирле ветеринарланы кьолларындан жалаңда жаныуарланы ёлюмден кьутхарыу келген сунадыла. Алай бир-бир кьоркьуулу ауруула малла бла бирге адамлагъа да жукъганларын эслерине салсакъ, ала башха кёзден кьарап тебирейдиле.

- Ветеринария факультетлени бошагъанланы билимлерини юсюнден не айталлыкъсыз, анга ыразымысыз?

- Бийик билим берген учрежденианы тюз шёндю бошагъан жаш адам хазыр специалистди деп айтырга жарамаз. Биз, эртте-кеч болса да, специальностьланы бёлююну системасына келирге керекбиз. Сёз ючюн, врачлада быллай жокъду да - окуист жюрекге багъарча, неда гастроэнтеролог операцияла этерча... Бизде уа выпускника, терен билим алмай, кен

СЕБЕПЛИК

Сабанчылагъа - кредитлени женгил амал бла

«Россельхозбанкны» Кьабарты-Малкьарда бёлюмюнде кезиуню сабан ишлени бардырыугъа ахча бла себеплик этиу жаны бла штаб кьурулгъанды. Банкны пресс-службасындан билдиргенлерине кере, кредитле алырга заявкала уллу эл мюлк предприятяладан, элли-фермер мюлкледен, энчи предпринимательледен да бериледиле. Ахча асламысында урлукъ себиу эмда тирлик жыйыу ишлеге хазырланьугъа, отлукъ, техника керекле, семирткичле, урлукъ эм башха затла сатып алырга жибериледи. Былтыр, сёз ючюн,

быллай жумушлагъа бёлюм битеу да бир миллиарддан аслам сом ётдюргенди.

Биогонлюкде «Россельхозбанкда» быллай ишлеге кредитлени женгилирек халда берууге аслам эс бурулады. Сёз ючюн, битеу керекли документле жарашдырысалса, ахчаны тапдырырга огъесе угъай деген оноу беш кюнден кечге кьалмай этиледи.

Аны процент ставкасыны ёлчечи уа ол не жумушха кьоратыллыгына, кьаллай бир затаннга берилгенине, мюлкню кьолайлыгына кере болады. Быллай кредитлени юслери бла

кьыралны эмда республиканы бюджетлеринден да субсидияла билеклик этилениди.

-Республикада кезиуню сабан ишлени бардырыугъа кьоратылган кредитлени 90 процентден артыгын «Россельхозбанк» береди. Биз ол керюмдюню мындан ары да азайтмазга, эл мюлкде кьармашханланы ахча жаны бла излемлерин толусунай жалчытырга таукелбиз, - дегенди финанс учрежденианы гитче бизнес бла ишлеу жаны бла бёлюмюню таматасы Залим Шогенов.

Бизни корр.

Халкыбызны айтхылы уланлары

Жыйырманчы ёмюрню биринчи жарымында Малкърарны айтхылык жашларындан бири Черек аузундан мурушчу Мокъаланы Гонайны уланы Азрет къара ишни да сынады, уллу къуллукъда да ишледи, ахшылыгы, тюзлюгю башына жарашмай, жоюлуп кетди. Халкъда бу адамны юсюнден кёп таурухла жюрюйдюле. Биз да эшитгенибизни, билгенибизни айтхайк.

Гонайны тёрт жашы бла бир къызы бар эди. Мамуко, Токалай, Хажи-Молла, Азрет, Баллий. Заманлары жетген-

Къабарты-Малкърарда белгили колхоз башчыладан бири болады. Ол жыл КъМАССР-ни Баш Советине депутатха айырылады.

Малкърарны ариу жерлеринден бири Чирик кёлню таула жаны кенг ёзенди. Алайны ташларыннан тазалатып, алма терекле салдырады. Бююнлюкде да кёрюрге боллукъду ол замандан къалгъан битимлени. Жыйылгъан ташладан а жол жаны бла узун хуна да ишлетгенди.

Чирик кёл тийресине Азретни мураты уллу эди. Ол ариу жерде эл къураар акъ-

Тюзлюкню

жакъчысы

де, барысы да юйдегили болгъандыла. Биринчини юч жашы урушха къатышхандыла. Алий андан къайтмагъанды. Чортай Азиядан келгенден сора Кенжеде жашап тургъанды. Къарабаш Огъары Малкърарда жашагъанды.

Хажи-Молла къойчу эди. Къазауатны аллында жыллада Москвада кёрмючге барып келген эди. Юч жаш бла эки къыз ёсдюргенди.

Азрет Гонайны жашларыннан гитчелери эди. Халкъда жюрюген аты Хазретди. Тюзю да алай болур. Кеси аллына жазаргъа, окъургъа да юйренгенди. Аламат ариу ёню бар эди.

*Чилле Гоша чий чилле эшеди,
Он бармагын чий чилле кеседи.*

Боза аякъны да алып жырлап тебиресе, адамла шумсуз тынгылай эдиле. Къурау хунери болгъан, сёзю ётген адам болгъанды. Ол сёлеше, кеси тохтагынчы, киши сёзюн белмегенди.

Жыйырма жылында Асанланы Хажи-Мурат башчылык этген партизан отрядны санында акъла бла уруш этгенди. Элдеде ара мюлкле къуралып тебирегенде, «Орта Малкърар» колхозгъа киреди. Аны правлени Къоспартыда эди. Бир жылдан а Мокъа улун аны председателине айырадыла.

Мюлкюню айныу, ёсоуно аны таматасыны боюунда эди. Жамауатда сыйы, намысы жюрюген, къурау хунери да болгъан Азрет къысха заманны ичинде къолайлы коллектив къурайды: мал башы ёседди, къыралгъа сют, бишлакъ бериледи, адамланы иш хакъыла кётюрюледди. 1937 жылда Мокъа улун

ылы бар эди. Агъач юйле келтиртип, жыйдыртып тебирейди. Малкърардан къауум юйор кёчюп, жашап да башладыла.

Дагъыда гитче электростанция салыргъа деп да тура эди. Мурдору да орнатылады. Жарсыгъа, Азрет жалгъан дауу бла тутулгъандан сора ол иш тохтап къалады.

Ара мюлкле биринчи къуралып тебирегенде, асламысында алагъа билимлери болмагъан адамла башчылыкъ эте эдиле. Алай аланы сынаулары болгъанды, халкъ бла сёлеше билгендиле, ала жангы жашагъа ийнангандыла. Мокъа улу да аллай къуллукъчуладан бири эди.

Отуз тогъузунчу жылда Азретни КъМАССР-ни Баш Советини Президиумуну председателине кёрюзтедиле. Малкърарлы жаш таза ниетли, тюз акъыллы адам, бир заманда кесине къуллукъ, сый излемегенди. Жууаплы иште уллу билим да керек болгъанын ангылай эди. Аны уа аллайы жокъ эди. Болсада ону этиледди, малкърарлы жаш жангы ишинде тохтайдды.

Ол кезиуде этген ахшы жумушларыны юслеринден кёл хапарла жюрюйдюле. Бир эшитгеними айтхайм. Отуз сегизинчи жылда Огъары Малкърардан жыйырма бир юйорню Терк районнга

къабартылы элге кёчюредиле. Бираздан хауасы, суу жарашмай, маллары къырыладыла, адамлары да ауруп къыйналадыла. Сора была ызларына къайтыргъа тебирейдиле. Бирге жыйылып, жаюу барадыла.

Уллу жол бла Герпегежге бурулгъан жерге жетгенде, алларына Азрет эки нёгери бла чыгъады. Юйлерине къайтып баргъанлары араларында юч коммунист бар эди. Алгъа ала бла сёлешдиле. Андан сора къалгъан халкъ бла. «Герпегеж Тёбен Малкърарны жери. Нартох, картоф ёсдюрюледди. Аланы ары ташыргъа тюшеди. Алай этип турмайыкъ да, сиз былайда тохтагъыз. Мюлк къурайыкъ, къырал жанындан да болушлукъ этэйик», деди Мокъа улу.

Битеу да 21 юйор болгъандыла. Аландан онтогузу, Азретни сёзюне тынгылап, Герпегежде къаладыла. Къалгъан кеси уа Малкъраргъа къайтадыла. Ол отуз тогузунчу жыл июнь ай болады. Кюз артында уа Холамдан жоюз жыйырма юй кёчеди. Азретни онууу бла Герпегеж эл болуп къуралады.

Отуз жетинчи-отуз сегизинчи жыллада жалгъан даула бла хаталары болмагъан кёл адам тутулгъан эди. Ол санда Къашхатаудан Черкесланы Ишуу. Была акиси бир бирни иги та-

ный эдиле. Партизан отрядны санында акъла бла уруш этип тургъандыла. Совет власть тохташхандан сора Ишуу къырал къуллукълада ишлей турады. Отуз тёртюнчю жыл аны Къабарты-Малкърарны облысполкомуну председателине саладыла. 1937 жылда 12 декабрьде уа СССР-ни Баш Советине депутатха айырылады. Июль айда КъМАССР-ни Баш Советини жыйылыуунда республиканы Халкъ Комиссарларыны Советини председателине салынады. Кюз артында уа жашны тутуп кетедиле. Ол аны бла жокъ болуп къалады.

Азрет жангы ишинде тохтагъандан сора аллай къауум адамны къадарларына эс буруп тебирейди. Хатасыз тутулгъанлары ишлерин тинтиредди. НКВД-ны таматасы Крылов аны жаратмайды. Къыркъ биринчи жылда январьда обкомуну секретары З.Кумехов Мокъа улуну ишинден кетириуну юсюнден сёзю бюрода кётюредди. Ол айда окъуна партианы Ара Комитетини секретары Георгий Маленковха Кумехов бла Крылов къагъыт жибердиле. Анда: «Мокъаланы Гонайны жашын Азретни къуллугъундан кетериге эркин этигиз», деп жазылады.

Маленковну къолундан келлик эди къагъытда жазылгъанны тинтирип, терсини-тюзюно ачыкъларгъа. Болсада ол аны этмедди. Берияны адамларыны ишлерине къатышыргъа суймедди. Ара Комитетни атындан Азретни къуллугъундан кетериге эркин этди.

1941 жылда онунчу мартда Мокъа улун партиядан чыгъардыла, къуллугъундан да бош этдиле. Нек эсе да тутмай къоядыла. Къайтды жаш элине. Къара ишчи болуп, колхозда тохтады. Жерлешери уа сейир этип ёледиле, быллай таза жюрекли, тюз ниетли адамгъа терслик ишле нек этилдиле деп.

Кёл да бармай Совет властгъа къадауу сёлешеди деген ётюрюк сылтауу бла, Азретни жангъдан тутадыла. Бу жол ызына жибермедиле. Узбекистанны тийресиндеги тутмакъладан биринде олтургъанды. Къыркъ ююнчю жылда ноябрьде анда ауушханды.

Бабугентчиле, Герпегежчиле да унутмагъандыла Азретни ахшылыгъын. Аты эсде къалыр ючюн бирер орамларына атын атагъандыла.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Эстерю ингир

Таулу тиширзулагъа баш ура...

Бу кюнледе Къабарты-Малкърар къырал университетни педагогика колледжинде кёчгюнчюлюкге аталып «Ана» деген тюбешуу бардырылгъанды. Аны КъМКЪУ-ну Отарланы Керим атлы маданият арасы къурагъанды. Ары сюрюнюню азабын сынагъан абадан тёлуюбнозюно келечилери да чакъырылгъандыла.

Халкыбыз урушну, кёчгюнчюлюкню хатасындан кёл къыйынлыкъ кёргенди. Жашлары, аталары къазауатда болгъан заманда къартланы, сабийлени къыралгъа душман этип, къум тюзлеге къыстагъан эдиле, анда кёл адамыбыз жоюлгъанды. Ол зорлукъну юсюнден студентле салгъан сахна он бериле келгенлени жюреклерине жетгени баямды.

Таулу анала, къызла тёзюмлю, жигер, ётгюр инсанла болгъандыла. Не къыйын-

лыкъда да баш иймей, бел кётюрмей ишлеп, сабийлерин, къартларын кечиндирип, ала халкъны халкълай сакълагъанларын да толу ачыкълагъандыла. Студентлени, чынты артистлеча, ойнагъанлары уа бютюнда сейир этдиргенди.

Ызы бла кадет школладан келген жашчыкъла белгили постлерибизни аналагъа, сюрюнюнге атагъан тизгинлерин окъугъандыла. Андан сора Кенделенни музыка школуну фахмулу сабийлери жырлагъандыла. Бютюнда «Турнала» композицияны айтхан Бапыналаны Танзиляны бла Тебердиланы Муратны ариу ауазлары, саулай залны биллеп, жыйылгъанлары жюреклерине жетгенди.

Эр кишиле урушха кетген заманда таулу къызла фронтда болгъанлагъа къаллай бир кийим эшгенлерини саны

жокъду. Бир такъыйкъаларын зырафына иймей, жукъларгъа окъуна заманлары хазна болмагъанды. Кёчгюнчюлюк азабын сынагъаныбызда, халкыбыз, узакъ аулакълда тюп болмай, кесини энчилигин тас этмей да, тиширууларыны хайыры бла къалгъанды. Дуня башында аркъасына жокъ кётюрюп келген адам-

ла бар эселе, ала бизни ынналарыбыз, аналарыбыз, эгечлерибиз болгъанлары да баямды.

Къуруда артха къарап жашау этген тюз туюлдо, алай тиширууларыбызны жигитликлерин, сынагъан къыйынлыкъларын унутургъа жарамайды, дегенди абадан тёлуюбнозюно огурулу келечиси,

жазыучу Зокаланы Зейтун.

Ахырында таматаланы онулары бла киши жеринде ауушханлагъа дууа тутхандыла. Ветеранлагъа жыйылыгъа заман табып келгенлери ючюн ыспас этгендиле, маданият араны атындан саугъала бергендиле.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

САГЫШЛА

Биз кеси тилибизге сөлөшүргө нек ыйлыгыбыз?

Атала, анала, эгечле, кыраындашлар, тууган-туудукка бир бирлери блатиллерине татыуун чыгарып, жанлары-кыялы блатиллери. Ол бек игиди, анга не сөз. Алай кесича бир сөз окуна айтмаганла болганлары уа бек жарысулуду. Бир-бирле ана тиллеринде сөлөшүргө ыйлыкыган окуна этедиле.

Ала кеслери билмеген тилибизге хата да келтирик болмаз эдиле, аланы башхалагса заранлары алай уллу болмаса. Аллай тилкыула билмейдиле деп тауча уста сөлөшкөн да алагы айтханлары ангыла-табыз деп, алача жоркыма-лайдыла. Алагы тынгылаган неча адам болса да, аладан юлгю аладыла. Алай блат, кюн бетинде чыранла эрий баргыанча, бир-бирлеге малкыар тил ариулугун, шатыкыгынын тас эте, унутула барады.

Бизни университетте бу жаны блат окутурук устазла хазырлагандыла, Илму-излем институтта тилни, адабиятны юсюнден диссертацияла кыорууладандыла, республиканы битеу школларында дерсле бардырыладыла деп тынчайыргы да боллук эдик. Тилибизни тамырына жютю балта блат урганла кепден - кеп болуп бармаса.

Башхасын кыой, бир-бир устазла окуна уллу халатла этедиле. Сөз ючюн, окутханладан бири ариу дерс бере келди да, бир жеринде сөзюню тауча магъанасын бузуп, былай айтды: «Учабыз,

Таулула ауруган жерден кыол кетмез, дейдиле. Аны айтханым, ана тилни тазалыгын сакыларга кереклисини юсюнден алимле, устазла, жазычула, журналистле, саулай жамауат кыайгыларын билдиргенлей турадыла. Болсада хал тюзөлмейди. Алай туйюлдо деп айтырык бар эсе, шахарчылары кеси юйюрлерини жашлары, кызылары, туудуклары, кыоншулары сөлөшкөнлерине эс буруп кыарасынчы.

учабыз-олтурабыз!» Тау тилде учхан кыанатлы чибин, самолёт эсе да, кыоннган этеди ансы, олтурган этмейди. Олтурган жаланда адам этеди. Хайуанла, жаныуарла не чёкген, не жатхан этедиле.

Устаз «летим, летим-салидимся» деген айтымны таучагы кёчюргенди. Алай блат кыоннган деген сөзю оруну олтурган деген сөзю хайырланганды. Орус тилде кыоннган деген сөз жоккыду: «Самолёт приземлился, птица садится», - дейдиле ала. Алай блат биз тилибизни магъаны аунасы этип, сабийлени тин байлыкларына шупха тышоробиз.

Башха бек иги преподавательледен бири да кесини малкыар тилден дерсинде былай халат жибергенди: «Сабийле, бу жазыула блатанышайкык». Бизде танышхан адам блат этедиле. Жазыула блат шагырейленирге, алагы эс бурургы боллуккыду.

Бу мен айтхан шартлагы магъана бермезликке болурларына сөз жоккыду. Алай ала жангыладыла. Малкыар тилни тамырындан бузуп

башласак, ол тюрк угъай, славян тилни аунасы болуп кыаллыккыды. Эндиге дери да белгилене келеди бусагыт-дагы булгарла эртте заманды бизнича сөлөшкөндиле. Артадан - арта сөзлени унута, башхала блат алыша, магъаналарын тюз хайырланмай, кеп ёмюрледен бери да славян тилге кёчкөндиле да кыалгыандыла.

Бусагытладан кеч кыалмай уллу-гитче да ана тилни тазалыгына сак болмасак, битеу дуняны уллу алимлери магъанга, ариулугун юлгюге келтирген, шаудан сууча тазы, жеткен алмача шатык тилибиз хуери болуп кыаллыкын унутмайкык.

Алай ана тилни сыйлыкын багыларга харкимге да Аллах насып бермгенди. Мени бир ахлум орусча эки сөзю бирге келишдирип айта билмейди, алай тууганлары, туудуклары блат жаркымалап сөлөшүргө кюрешеди. Мен, кыарындашым, кесибизча нек сөлөшөймөсө, сабийлеринден ана тилибизни сыйырып барганынгы сөзмөймөсө дегенимде, аны

жууабы былай болганды: «Тауча айтсам ангыламайдыла, аны ючюн кыыйналама».

Былайда биз былай бир чамчыкны эсге тышорейик: «Таулу жаш аскерде кыулук эте туруп, хар сөз айтса, анга «Оллахий» деп кыошуп болганды. Возводну командири отпусагыа кете туруп, сержантны чакырганды да: «Мен келгинчи Алимни оллахийин унутду!» - деп бурюганды. Офицер, кыайтханлай, сержантха: «Буйруккыну толтурганмысы?» - деп сордганды. Ол а: «Хау, оллахий, бек иги толтурганма!» - дегенди.

Дагыда былай бир шартха эс бурлук эдим. Кеп абадан адамла гитче сабийлери болган таулу юйюрге келселе, анда балачыккылары, нек эсе да, бек алгыа орусча айтып эркелетедиле ансы, кесибизде болган ариу сөзле айтмайдыла. Нек? Ала ийнанмайдыла, арсарлыдыла, таулу сабийле ана тиллерин билгенлерине. Мен алай сансыз кыарагъанланы кеп юйюрледе кюн сайын кёремө.

Ана тилни бек уллу душманны уа бююнлюкде да хайырланылып турган сөзлени орунларына билмегенлик блат башха атла атауду. Сөз ючюн, сангыраукыулакылагы (гриб) жууала деп башлагандыла. Битеу тюрк тилдеде, ол санда тауча да, жууа деп аулакыла да, тюзледе, кеси алларына ёсген сарымсаха айтандыла. Бизде Кыртык ауузунда кёч-

гюнчюлюкге дери жипирек жерледе жууала жыйып айланганбыз. Кыазакстанны тюзлеринде уа ала артыкыда кеп эдиле. Алада да жууагы биздеча айтандыла. Сангыраукыулаккылары атлары да тюз биздечады. Таулула алагы ташлакыла деп да айтандыла. Алай жууа деб а - угъай.

Мен телевизор бериледе тохтамай эшитемө «Желим» деген сөзюбюзю орунуна «Клей» дегенлерин. Бизде желимни кеп затда хайырлангандыла. Артыкыда ат иерни агачы бекем этер ючюн аны ичине, тышына да аны иги кыалын жакыгандыла.

Юй жашауда да ол аз затхамы жарайды. Кыанатлылары халкыбызда эрттеден жюрюген атлары башхага тырлене баргыан да эсленеди. Сөз ючюн, сабан чыпчыкылагы арталлыда башха ат аталганды.

Алайды да, тилибизни билмегенледиле аны чюйре айландыла баргыанла, кеси сөзлерибизни башхалагы тырлендире, жашауга сингдиргенле. Ол а кесибизге уллу хатады. Билгенлеге соруу бер орунуна бир-бирле алагыламагъанларына не кеслери ат айтандыла неча башха тиллени сөзлени хайырланадыла. Аны кёре, эслей турганлай, специалистле окуна ол тырлю терсликени тюзетирге не аз да кыайгырмайдыла. Ол а жангылыккыды.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

МАДАНИЯТ ХАЗНАБЫЗ

Миллет оюнларыбыз тас болуп кыалмазча

Быстым кече

- Бу сөзю кыайдан чыккыан билмейбиз, - дейдиле «Кыарачай-малкыар халк оюнла» деген китاپны авторлары Таумырзаланы Далхат блат Байрамкыуланы Хамит. - Алай таулу элдеде былай оюн болганды.

Узак жерден сыйлы кыонак келсе неча юйюрге сабий тууса, аны кёрюрге уллу-гитче да жыйылгандыла, жарык лажорга кыалгандыла. Ол заманда кыонакыла эрикмезча бу оюнну кыураганды. Уллу чана жипни хырыкка кыаты байлап, кыыйрынын энишге жибергендиле. Сора анга сары жауу эркин сюртют, тюз да жип кыысылган жерде, кыол блат узалып жетерча, саугыа такыгандыла. Жашла анга ёрлеуде кыаруларын сынагандыла.

Не кючлю, не тири жигитте да учалауук бау блат ёрлеп, саугыаны алып тышген алай тынч туйюлдо. Бири тыше да, башхасы кёре, ол оюн кепге дери барады. Ары миниуде кеслерин абаданла окуна сынагандыла.

«Ыстым кече» деген оюнну юсюнден малкыарлы поэт Шахмырзаланы Саид былай жазганды: «1914 жылда

Огыры Чегемде Кючюкланы Даулетагыа жаш тууганда, аллай жип блат ёрлеп, акысыл башлык блат тырсюн ышмырланы алып тышген Сарбашланы Токымак болганды. Ол гиртич, чёрчек, иги тутуша да билген, талауда кийикча жюрюген жаш эди».

Ыстым кече уллу сый, кыурманлык блат бошалыгыга тийишли эди.

Науруз байрам

Эртте заманладан бери тау элдеде жангы жылны март айда белгилегендиле. Аны блат байламлы кыурманлыккыла кесип, хантус биширип, сыра, боза кыайнатып, той кыууанч этип болгандыла.

Аллай жыйылыулада айтыш, кыол тутуу, бир бирни тансыкылау адамланы журеклерин жарытханды, иш кёллюлюкге чакырганды, мамыр жолну айнытыргыа себеп болганды. Науруз байрамдан сора сабан ислеге, малдан тёлү алыргыа хазырланып башлайдыла. Андан сора да, кыайда кыайсы ишни эм алгыа этилирге кереклиси сюзюледиле.

Ол кюн ойналган оюнла быладыла: тепсеуде, жырда, халар айтыуда эришуу, сабийлени чабышуулары,

тутушуу. Наурузда ашап, ичип, оноулашып, ахырында: «Келир байрам да огурулу, кыууанчы жетсин!» - деген алгышыны кыатлап, алай чачылгандыла.

Къандес (Айдеш)

Малкыарлыла сейир затла эсден кетмезча алагы ат атап, унутмай, тилде хайырыла

на биледиле. Бу бурунгулу, сейир аты блат оюнну бюгон да журютюлгени аламат туйюлмюдю?

Таууккыну этин ашай туруп, кёкюрегиндеги айыры сюекчики алып, экеулен эки жанына тартадыла. Хар ким уллурак жанын кесинде кыалдырыгыа кюрешеди. Сингандан сора: «Юсюнде кыалсын, эсиме салсын», - деп, сюек кесекчики бири бирлерине узатадыла. Таулула

экиси да аны тартып юзюп, бир бирлерине атадыла да, оюн башланады.

Ол кюндөн тебиреп, ала, жоруккылары унутмагъанлай, бир бирлерин кёргенлей, алдарга кюрешедиле. «Ма, муну санга биреу жибергенди», - деп, атын да айтып, кыолундагы затны ойнаган адамына тутдурургыа кюрешеди. Не уа: «Магы, муну былай туту тур, мен бусагыт келейим», - деп да кёредиле. Ол заманда берген адам къандесим ючюн дерге керекди. Алай алган а андан алгыарак къандесим десе, оюн андан ары барады. Аладан бири бу сөзлени унутуп кыойса айтыргыа, ол хорлатханнга саналады.

Къандес ойнап, атларын, кюмюш кыамаларын, тонларын да кыатдыргыанла болгандыла. Тауусум этгенле берген сөзлеринде турмасала, уллу айлыха саналганды. Аны себепли «къандес» деген сөзю кючю бек уллу эди. Бу оюнну юйде, уллу жыйынлада, тойлада, жолочулуккыда да бардыргандыла.

Басмагыа
ЖАНГОРАЗЛАНЫ
Нажабат хазырлаганды.

Бюжоннго кюнню сураты

Форбснү тизмесине Шимал Кавказдан алты миллиардгер тюшгенди

Регионда эм бай адамга ингушлу предприниматель Михаил Гучериевни саналады. Ол жеринден тепдирилмеген ырыскы, көмюр эм нефть чыгаруу жаны бла бир неча компанияны иесиди. Forbes аны кылайлыгыны багъасы 5,9 миллиард долларга жетеди дейди. Дунияны бек бай адамларыны саулайда бирге тизмесине Гучериев 205 жердеди. 2015 жылны алдында предпринимательни, Forbes билдиргенге көре, 2,4 миллиард доллар бар эди. Алай бла ол жылга 3,5 миллиардга байыктыганды.

Алгында, Forbes тизмеде белгили дагыстанлы миллиардер, «Анжи» футбол клубну иеси Сулейман Керимовну аты да кылады. Аны активлери, издание билдиргенге көре, 4 миллиард долларга жетедиле. Сёзге, 2015 жылны алдында Керимовну кылайлыгы 3,4 миллиард доллар чаклы бир эди. Бир жылга ол энтта да 600 миллион доллар кыоллу болганды.

Forbes тизмеге Шимал Кавказдан быйыл эки жангы

адам кыошулганды. Аладан бири Михаил Гучериевни кырындашы, Ингушетиядан бизнесмен, 56-жыллык Сайт-Салам Гучериевди. 1,5-миллиардлык байлыгы бла ол бу рейтингде 1198 тизгиндеди. Бу жерни Сайт-Салам эгичинден тууган Михаил Шишханов бла юлешеди. Ол «Бинбанкны» иесиди. Грозныйде тууган Шишхановну кылайлыгыны багъасы 1,6 миллиард долларды дейди Forbes.

«Концерн Энергоммераны» президенти Владимир Поляков, 300 миллион доллардан кыруу кылып, рейтингде кырык пунктка энишге тюшгенди. 2014 жылда аны кылайлыгы 700 миллион долларга жете эсе, 2015 жылда уа ол 400 миллион доллар болганды.

Къабарты-Малкъардан сенатор, кыруулуш рынокла эм Москвада сатыу-алыу бла кюрешген «Синдика» холдингни иеси Арсен Каноконву, «Форбс» билдиргенге көре, кылайлыгы 550 миллион долларды. Алай бла ол 22 тизгинге ёрге чыккыганды.

Школчуланы араларында наркоманланы ачыкларыкыдыла

Россейли школлада 1 мартдан окуучула наркотикни хайырланганларын бла кыларгыларын ачыклаган акция башланганды. Бу жаны бла оюнч жылдан атлаган сабийлени тинтирикдиле. Анализле берир ючюн, тинтиулге ырыздыкыга кыол салырга керек болуккыду. Онбеш жыллары толмагъанла ючюн ата-анала жазадыла. Тинтиуле бардырылык кюнню школлага бир ай алга билдиредиле.

Наркотиклеге тестирование битеулу диспансеризацияны чеклеринде ётерикди. Школчуланы бир неча наркотикти затлагъа тинтирикдиле - опийатла, марихуана, амфетаминле, метадон эм экстази.

Ёсебине көре, ата-аналага билдирликдиле. Школга уа аллай зат бла кюрешген

сабийлени жаланда неча болганларын белгили этип кыоярыкыдыла. Алай, кыорккуп, бел баугъа узалып теби-ремегиз - кёбюсюнде сабий наркоманланы сынана тестни халатларыны сылтауларындан да тошерге болуккыду (аны көп башга багыуу дарманлагъа да сезими барды). Аны себепли акъылбалык болмагъанладан энчи лабораторияда анализле берирлерин излерикидиле.

Андан сора эсепле (кыанда наркотик затла табылса) окуучуну медкартасына жазыладыла. Алай бла аны артта бир-бир усталыкыны сайларга эркилиги болмай кыаллыкыды. Алай борчул халда багылырга уа буюрку туююлдюле - ол ата-аналаны бойсунуундады.

Экзаменле берирге!

Быйыл бир кырал экзамен 27 майдан башланады. Ол кюн 11 классланы окуучулары географиядан бла литературадан кыаруларыны сынарыкыдыла. Борчул халда берилирик сынаула тюрленмегендила - орус тил бла математика.

Керти сылтауу болуп (сёз ючюн, ауруп), келалмай калганла аны 30 июньга дери резерв кюнде бераллыкыдыла.

- Борчул халда болмагъан, алай кёлпе сыйген предмет - ол обществознание, - деп белгилейди Рособназдорну башчысы Сергей Кравцов. - Аны быйыл школну тауусханланы барысындан 59 проценти берликди, ол а 382 минг адам болады. Аны

ызындан физика барады, бу жол андан ЕГЭ - ни 180 минг окуучу сайлаганды. Биологияны 136 минг адам жазарыкыды, химияны - 84 минг.

27 май - география, литература

30 май - орус тил

2 июнь - базалы математика

6 июнь - профильли математика

8 июнь - обществознание

10 июнь - тыш кыраллы тилле (сёлешуу)

11 июнь - тыш кыраллы тилле (сёлешуу)

14 июнь - тыш кыраллы тилле

16 июнь - информатика

20 июнь - химия, физика.

Федерал басманы материалларына көре хазырланганды.

Масхара халпа

Махтанчакъ бай бла хыйлачы

Бир элде махтанчакъ бай киши жашап болганды. Ол кыыл кыбузун кыолундан тюрмюргенлей, кюнню узуну аны дынгыр-мынгыр этдиргенлей турганды. Бу хапарны эшитип, узакъ жерден хыйлачы киши келгенди да, музыкант бла танышханды, анга былай айтханды: «Сени кыыл кыбуз сокъгъанынгы бек жаратханма. Мен да, сенича, макъамны бек сюеме. Билемисе, сау сагъатны арымай-талмай сокъганлай тураллыкыма. Баям, жойюсхан, ол зат менден башха кишини кыолундан келликди деп ийнанмайма».

-Къара айтханды: «Сени билемисе, кёлзериңи байлап мен сау беш сагъатны ичинде тохтаусуз согарыгымы. Ийнанмай эсенг, ма, бу жаулыкуну ал да, кёлзериңи кыаты байла, сора кёрюрге мени фахмум кыаллай уллу болганын, - дегенди кыбузчу.

Хыйлачы сакълагъан да ол эди. Эрлай байны кёлзереңе жаулыкуну кысыханды. Ол да кыыл кыбузун аймай дынгыратып башлаганды. Бай кыыздан кыза барганын кёргенлей, хыйлачы юйно тонарга киришгенди. Тапхан ырыскысын арбага жюклеп, жолуна кетгенди. Бир заманда кыбузчу кёлзерең ачып къараса - юйно ичи кыруу.

Тынч ашым, тынч башым

Шахарда кёл кыатлы юйно төбен жанында жарлы киши, огыры жанында уа саудюгерчи жашап болгандыла. Жарлы жыя кыбузуну алай уста сокъгъанды, төгерек аруу макъамдан толуп кыалганды. Бай киши эрттен сайын

бу тамашалык тартыулагъа тынгылап, уллу зауукыгъа алганды.

Кюншусуна ырызлыгың билдиреме деп кюнлени биринде анга иги кесек ача тигим этгенди. Кыбузчу алгъа асыры кыуаннгандан, жыя кыбузуну кыолуна окуна алалмагъанды.

Алай ардан-артха уа аны жюрегин башха кыайгы бийлегенди: бирле мени быллап кёл ачхам болганын сезсе, аны алабыз деп, ёлтюрюрге да кетерле деген кыайгы бийлегенди. Андан сора да, кыбузчу, аччаны жюярга кёзю кыыймай, кечелерин сагъыш этип, жукъусуз ашыргъанды.

Ахырында уа, тынч ашым, тынч башым дегени айттып, аччаны иесине кыайтарганды. Жюреги ырахат болуп, биягы жыя кыбузун сайратханды, төгерекни аруу макъамлагъа алдыргъанды.

Бир элтирден юч бёрк

Малкёз Жансох аруу бурма туюкю элтирни (кёрпе) алып устагъа барганды. «Мындан манга бёрк тиксенг эди», - дегенди. Сора дагыда: «Дадаш, неча бёрк чыгаргъа болуккыду?» - деп соргъанды.

Уста анга соруулу кыарагъанды да: «Неча сыйсенг, анча тигербиз, жаным кыыйыры. Бир ыйыккъдан келирсе», - деп, кишини терк ашыргъанды. Жансох айттылган заманнга жангы бёрк киеме деп, кыууанч тыпырлы болуп келгенди.

-Дадаш, тилегими толтургъанмыса? Берсенг а, кийип кёрюрг эдим, - дегенди.

-Да ма, кёрмеймисе, аллында турадыла да! Ал да кий! - дегенди уста, ышарып. Жансох устаны аллында бири

биринден гитче юч бёркчюкю бир элтирден бергенди.

Кёлзереңи жандырып, мудах бет алып, соруулу кыарагъанды да: «Алан, Дадаш, бу этгениң неди? Мен быланы башымамы урлукъма?» - деп, ачуланганды.

-Жансох, кечгинлик бер, бир элтирден бёрклек тик дегениң да. Сен аланы не этериксе деп сорууга унутуп кыыйган эдим, - деп кюлгенди Дадаш.

Ётюрюкню

ахыры бир тутум

Хажос алай хыйлачыды, кесине не бек базыннганы да сыртындан салады. Бир жол элге келеди да, автомашиналары болган жашланы табып, хар бирине запас керекле келтирирге айттып, ача жыйгъанды. Бир ыйыккъдан кыайтырга сёз бергенди.

Ыйыкъ терк озду, алай Хажос келмедиле. Дагыда кёл ыйыккъла оздула арада. Андан хапар эшитилмедиле. Жашла аны излеп башладыла, бирле Москвага, Самарага запас керекле келтирирге кетгенди дедиле. Анга да ийнандыла, дагыда сакъладыла.

Кюнлени биринде Хажос элге мудах болуп жетгенди. Кыолунда газетни ачып, анда некролог жазылган кишини суратын кёргозтдю. Анда уа «Бизге запас керекле берлик киши бу эди, жаннетли болсун. Энди бизге андан ача-бохча даулау да кыалмагъанды. Ол дунияда уа борчулуны кыайтаргыбыз. Жашла, аны юйюрю бир иги адамладыла, садакъага ача жыйсагыз, бек уллу сууаплык этериксиз».

Басмагъа ЛУКЪМАН улу М. хазырлагъанды.

Ыйыккъла гараскон

12 мартдан 19 мартха деру

этигиз.

Къочхар. Кёлпе сабыр бола билгенликлери бла кыыйн болумладан тап чыгып кыаллыкыдыла. Хар атламызны ойлап

арады.

Тана. Аналитикалы тинтиулге берилип турганыгыз кыургакъ тарихледен керти жашауну кёрмей кыалырга кыокууну чыг-

этигиз.

Этигле. Ишигизни игилендирир умут бла муратларыгызны жангыдан тюрлендирип туруу уллу магъананы тутарык тую-

юлдю.

Айырычабакъ. Чабакъ болган жерледе аны тутаргъа итинмеклигиз коммерциялы ишлеригизде жетишимле келтирикди. Жулдузла айтханга тынгыларга унутмагыз.

этигиз.

Аслан. Тамамларгы жумушларыгызны тизмелерин тап жарашдырсагыз, аланы жашауда бардырыгъа бек тынч болуккыду, онгарыгыз да кенеркидиле.

этигиз.

Кыз. Кёл зат уллу кыарыу излемегенлей кыолгузгъа туюшоп кыаллыкыды. Ол а сизни жашауну женгиллигине ийнандырыгъа болуккыду. Аны себепли жетишимге кёл кыарамларыгызны тюрлендирсенгиз иги эди.

этигиз.

Базманла. Усталыгыгызда бийик жетишимлеге итинуююз кесигизни энчи жарсыуларыгызны тап жанына бурургъа чырмаулык этерикди. Сайларга заман жетгенди.

этигиз.

Акырап. Жангы ише юйренсегиз, жангы оюмла бла хайырлансагыз, конкурентлериңизни иги да артта кыоаллыксыз. Алай кесигизни энчи заманыгызны кыратырга уа

этигиз.

Мараучу. Бусагъатда болган ишлеге жангы кёл бла кыараялсагыз, бек сейир затланы ангылап, ачыкылап кыоаргъа онг

этигиз.

Текемюйюз. Тамамларгъа умут этип турган жумушларыгызга хазна бир зат да чырмау болмаз. Аны себепли кыоркмай алгъа барыгыз.

этигиз.

Суукъуй. Тамамларгъа мурат этген ишигизни тап жашауда бардырып ючюн кыоркыуусулуккуну бир аз унутургъа да тошеркидиле. Ууакъ затла ючюн жарсы турасыз. Алай ала бош кыайгыла болганларына ийнангыз.

этигиз.

Чабакъла. Кесигизни төгеригизде ичи кыаумну жыя билген хунеригиз негерлеригиз, коллегаларыгыз бла да бир биригизни терк ангыларгъа болушурукыду.

Китап тапкана

Алимге жораланып

Бу кюнледе КъМР-ни Гуманитар тинтиуле бардыргъан институтуну издательство бѐлюмюнде «Материалы к библиографии учёных КБИГИ» деген серияны чегинде жангы справочник-китап чыккъанды. Аны жарашдыргъан Махийланы Людмилады.

Ол белгили росейли алим, филология илмуланы доктору, профессор Улакъланы Махтини жашау эм чыгъармачылык жолуна аталганды. Ол, белгилисича, къарачай-малкъар тилни лексикологиясына, лексикографиясына, диалектологиясына, тарыхына эм башха жанларына да уллу эс бурады. Справочникде дагъыда аны ишлерини хронология тизмесин, коллегаларыны статьяларын бла оюмларын да окуркъа боллукъду.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

ДЗЮДО

Къыралны жыйымдыкъ командасына жараулула

Къабарты-Малкъар къырал университетни спорт комплексинде дзюдодан РФ-ни Следствие комитетини республикада Следствие управлениясына саугъаларына эришиуле къуралгандыла. Ала Кърым Россейге къошулгъанлы эки жыл толгъанына жораланып, сагъынылгъан учрежденияны башламчылыгы эмда «Динамо» спорт обществуна регионда бѐлюмюню бла

тынчылык сакъланыр, былай жарыкъ кезиуле ючюн жанларын окуна аямалдыла, - дегенди.

Россейни спортуну сыйлы устасы Алим Гаданов да бу турнирде къытханла арда къыраллыбызны атындан халкъла аралы эришиулеге къатышырла деп ышанганын айтханды.

Россейни бла Къабарты-Малкъарны гимнлери эшитилгенден сора эришиуле башлангандыла.

Гаданов бир кесекден ала къыралны жыйымдыкъ командасына кирирге боллукъларын, аны ючюн а аланы усталыкъларына тюз багъа биче билирге кереклисин белгилегенди. Аны уа жангыз да аланы башха регионладан спортчула бла эришдиргенде этерге боллукъду. Ол себепден былай турнирлени магъаналары уллуду, деп чертгенди ол.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ
Зульфия.

университетни себеплик этиулер бла биринчи кере бардырыладыла.

Аланы къууанчы халда ачылуларында управленияны башчысы, юстицияны генерал-лейтенанты Валерий Устов турнирни хазырларгъа болушханлагъа ыразылыгъын билдиргенди эмда спортчулагъа къыраллыбызны ёхтемлиги болурча жетишимле тежегенди. КъМКЪУ-ну ректору Юрий Альтудов а Следствие управленияны саугъалары ючюн тутушу бек даражалы болгъанын чертгенди. «Бу службада къуллукъ этгенле мамырлыкъ бла

СКФО-ну регионларындан бла Азербайджандан 350-ге жууукъ дзюдочу хорлам ючюн къарууларын аймай кюрешгендиле. Кеслерини ауурлукъ категорияларында биринчи жерлеге Бетал Чегемов, Балкъызланы Алийхан, Бетал Кабардов, Тамерлан Шалов (КъМР); Ризван эм Ислам Магомедовла (Чечен Республика); Сергей Ерошенко (Ставишополь край); Катчиланы Казбек, Темрезланы Элдар КъЧР); Асхаб Хаджимуратов (Дагъыстан) чыккъандыла.

Бизни спортчуларыбызны юслеринден айта, РФ-ни сыйлы тренери Залим

Театр

Спектакльге хош келигиз!

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр **15 мартда** кесини кезиуле оюнуна чакъырады. Ол В. Жербицовну «Тау артында тал жиялды» деген пьесасына кѐре салынган спектакльди.

Ол Къырал концерт залда **18.00 сагъатда** башланырыкъды. Хош келигиз!

Концерт

Тау тойгъа чакъырабыз

28 мартда Малкъар халкъны жангыры кюнюне аталып Музыка театрда «Тау той» ат бла уллу концерт къураллыкъды. Байрамны чегинде къараучуланы жарыкъ чыгъармачылыкъ номерлери бла Жангорзланы Мажит, Мамайланы Фатима, Ёзденланы Альберт, Тамбийланы Къаспот, Байкъулланы Солтан, Бапыналаны Зариф, Мусукаланы Руслан, Гергъокаланы Халимат, Къабар-

докъланы Зухура, Занкишиланы Марат, Малкъар театрни актёрлары, «Асса», «Элия» сабий тепсеу ансамбльлени солистлери эм башхала къууандырылыкъдыла.

Концерт **18.30 сагъатда** башланырыкъды. Хош келигиз! Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге сѐлешсин-ле: **77 - 42 - 08; 8 928 079 - 95 - 95.**

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бѐлюмюно таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кѐре **19.00** сагъатда кюп салынады. **20.00** сагъатда кюп салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Холаланы Марият - жууаплы редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасары;
Геляланы Валентина - (1,2,3, 4, 7, 8-чи бетле), Бийчеккуланы Жаннета - (5, 6, 9, 10, 11, 12-чи бетле) - корректорла.
Тиражы **2050** экз. Заказ №333
Багъасы 15 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru